

Sarraounia

En film of Med Hondo

Sarraounia - en afrikansk dronning

Milde Sarraounia, jeg frygter dig, fordi du er en stor troldkvinde. Jeg respekterer dig, fordi du er min dronning. Jeg tilbeder dig, fordi du er min hersker. Jeg berømmer dig, fordi du er den stærkeste, Azna'ernes øje og ære.

Milde Sarraounia, med dine jernklør knuser du dine fjende med samme sikkerhed som panteren knuser sit offers knogler.

Sarraounia, den ukuelige dronning, som bød franskmændene trods, er en legende i Afrika. Og mange længes efter at se en person med en tilsvarende styrke træde frem på kontinentet og byde modgangen trods.

Sarraounia er en rigtig afrikansk historie, overleveret fra generation til generation af de vestafrikanske historiefortællere, griot'erne. **Med Hondo**, filmens instruktør, bliver selv en griot, når han med filmkameraet som redskab og griotens sang som ramme om fortællingen genskaber den afrikanske historie. Udtryksformerne ændrer sig, men målet, en smuk og fængslende historiefremstilling, værnes der om.

Sarraounia er en legende, men samtidig en historisk person, hvis liv og kamp er omhyggeligt nedskrevet i det daværende koloniministeriums arkiver i Paris. På baggrund af disse optegnelser har den nigerske forfatter Abdoulaye Mamani skrevet romanen "Sarraounia", og ud fra den er Afrikas første historiske storfilm blevet skabt.

Et stykke kolonihistorie

Handlingen udspiller sig i 1899 i **Fransk Vest-afrika**. Afrika er på Berlin-konferencen i 1884 blevet delt mellem de europæiske stormagter, og Frankrig har fået sin del af kagen i Vest- og Central-Afrika. Formelt er linierne trukket og grænserne sat, men hvis Frankrig vil beholde området, må den formelle magt omsættes i praksis overfor de lokale konger og høvdinge. I slutningen af 1800-tallet bliver franske hærheder derfor sendt ind på kontinentet for at nedkæmpe genstridige kongedømmer.

Filmen beskriver et af disse erobringstogter. Lige før århundredeskiftet er Frankrigs position i det nuværende Niger truet. Sydpå har England magten i Nigeria og mod nordøst ved Tchadsøen har en arabisk sultan ved navn Rabah sat sig i hovedet, at han vil føre hellig krig mod europæerne og skabe en muslimsk stat.

Den 2. januar bliver officererne Voulet og Chanoine sendt afsted fra Segou, hovedstaden i det daværende Sudan (det nuværende Mali) i retning af Tchad med en hærhed bestående af 8 franskmænd og flere hundrede afrikanske kolonitropper (de såkaldte 'tirailleurs'). Det er en utaknemmelig opgave, for det drejer sig om Sahelområdet lige syd for Sahara. Der er frygtelig varmt, tyndt befolket, fattigt og fuldstændig uciviliseret, set med datidens franske øjne.

Selvfølger forsyningerne til franskmændene i orden. Der er rigelig med mad og vin, duge og sågar en rejsegammofon, så måltiderne kan indtages på værdig vis. En gruppe afrikanske skønheder er ligeledes medbragt til at tilfredsstille franskmændenes lyster.

Men de afrikanske soldater, hvordan holder man modet oppe på dem? Svaret er det klassiske i krigstid - franskmændene lader dem plyndre og hærge de landsbyer, de kommer igennem. På den måde slår de to fluer med et smæk. Lokalbefolkningen får respekt for den skånselsløse franske overmagt, og soldaterne bliver glade, fordi de får kvæg, nye koner og andre rigdomme.

Kolonnen bevæger sig planmæssigt fremad, og rygtet om dens blodige hærgen løber i forvejen. De

En film om krig

Filmens tema er konfrontationen mellem den europæiske kolonimagt og det traditionelle afrikanske samfund. Hvem vinder, hvem er stærkest? Magt og magt er mange ting.

I modsætning til mange af de andre høvdinge, vælger Sarraounia at tage kampen op med den franske hær. Men har en primitiv stamme reelt nogen som helst chance for at vinde over en veludrustet og overtallig hær? Uanset hvor meget troldkvinde, hun end måtte være, så er der vel stadig forskel på bue og pil, og så kugler og kanoner? Sarraounia og Voulet er åbenlyse modsætninger, hvilket kommer til udtryk i deres holdning til deres underordnede. Med denne grundstruktur kunne man frygte en forsimplet skildring af de gode afrikanere og de onde europæere, men Med Hondos ærinde er et andet. *Sarraounia* er en film om krig, og om hvad en krigssituation gør ved mennesker. Beskrivelsen af drabelige slag veksler med redegørelser for de overvejelser og forhandlinger, som foregår blandt officerer og befalingsmænd, og blandt de afrikanske ledere. Instruktøren synes at ville bringe os bag om

kulisserne på selve krigsskuepladsen. Hvilke menneskelige egenskaber og brister, hvilke overvejelser ligger der bag de bestialske handlinger, som enhver krig indebærer. Og hvilken kraft og tro skal der til for at opretholde værdigheden - på trods af krigens logik.

En hymne til værdigheden

Sarraounia:

Brødre og søstre fra andre egne. Vi hilser Jer velkomne. Vi har forskellige sprog og forskellig tro, men vi deler det samme ønske om frihed. I kender til smerten ved at være underkastet en hersker, ved at være slave for en tyrann, som sårer den værdighed, som er Jer så dyrebar. At desertere fra tyrannerne gør Jer ære; det gør os alle ære.

Brødre og søstre fra andre egne. Vores samfund er tolerant; her lever enhver i overensstemmelse med sin styrke, sine vaner og principper. Dyrk de guder, som måtte behage Jer, himmelen, Jorden, ilden, lynet eller krokodillen. Bed på Jeres egen måde. Jeres sjæl er Jeres eget ansvar. Her vil ingen foragte Jer, for den måde I måtte bruge Jer selv og Jeres ejendom på. Respekter vores helligdomme, og vi vil respektere Jeres. Her i Azna-riget skal I leve i værdighed og kærlighed. Fremtiden vil skabe famliebånd mellem os. Vi vil blive én rig familie.

Brødre og søstre fra andre egne. Vi hilser Jer velkomne. Sammen må vi fortsætte den utrættelige kamp for frihed.

Lad os vende tilbage til vores elskede by, Lougou.

Om filmen

Filmproduktion i Afrika er en kompliceret sag. For det første er filmhistorien ikke 100 år gammel som for europæerne, men godt 30 år, med start efter uafhængigheden i begyndelsen af 1960'erne. Det vil sige, at der mangler såvel strukturer og teknik som finansieringsmuligheder. Derudover er en films chance for at tjene sig ind ved billetsalg lig nul. De afrikanske biografere tjener mere ved at sætte amerikanske og fransk film på plakaten. En undtagelse er Burkina Faso, foregangslandet i afrikansk film, hvor regeringen har besluttet, at en bestemt andel af repertoiret skal være afrikansk.

At finansieringen af *Sarraounia* har været en lang og omstændelig sag, fremgår af rulleteksten efter filmen.

At filmen *Sarraounia* er blevet til virkelighed, er i høj grad instruktørens fortjeneste. Med **Hondo** fra Mauritien er en stædig mand. Han kæmpede i syv år, før han fik mulighed for at realisere sit storstilede projekt.

Regeringen i Niger, hvor historien oprindeligt foregik, ville ikke samarbejde, så optagelserne fandt sted i Burkina Faso. Her fik han også økonomisk støtte fra regeringen. 1000 statister og 70 teknikere var involverede. I sandhed en storfilm, når betingelserne for filmproduktion i Afrika tages i betragtning.

Filmen *Sarraounia*'s skæbne er iøvrigt karakteristisk for afrikansk film og endnu en konsekvens af den kolonihistorie, som filmen skildrer. Filmen havde verdenspremiere i Paris og ikke i Afrika, og der skulle gå ti år, før den blev tilgængelig for det danske publikum.

Le Figaro: *Filmen er rig på styrke eller poesi. Der er noget majestætisk og glødende over den, og det sætter heltindens overlegne klogskab i skarp modsætning til sine slægtsfællers slaphed og franskmændenes vanvid.*

lokale stammehøvdinge forsøger på forskellig vis at redde netop deres stamme fra rædslerne, men forgæves.

Men på et tidspunkt begynder rygterne at løbe den anden vej. Voulets trofaste oversætter og mellemlid til tirailøjerne, Culibaly, får på sit gebrokkne franske fremstammet, at ...den er gal. *Femme là y a sorcier beaucoup. Flèches pour eux y a pas bon. Flèches poisonnées.* Der er en meget magtfuld troldkvinde. Pilene er farlige, forgiftede.

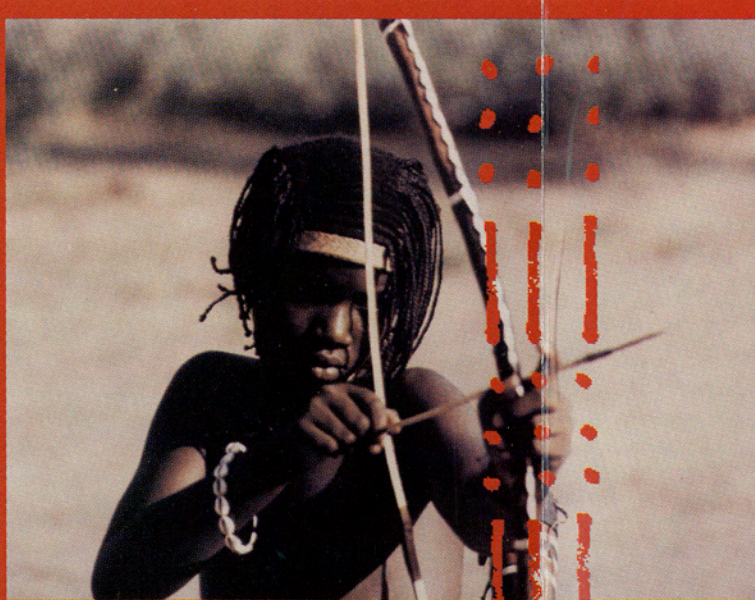
Rygtet om denne kvinde, Sarraounia, som både hersker over *N'komo* -den store ånd- og naturens kræfter, skaber stor uro blandt de afrikanske soldater. Kaptajn Voulet kommer i et alvorligt dilemma. Skal han føre tropperne uden om hendes kongedømme og lide et delvist prestigetab, eller skal han angribe hende og løbe den risiko, at hørenheden opløses? På et tidspunkt begynder hans egne franske officerer også at fable om Sarraounias ånd, så situationen er kritisk. En værdig leder, og hørchef, kendes vel på, om han reagerer hensigtsmæssigt i pressede situationer. Voulet viser sig at mangle format. Og det i den grad, at den øverstbefalende i Fransk Vest-afrika sender en af sine betroende mænd, kolonel Klopp, afsted over savannen for at sætte Voulet fra posten.

Dronning Sarraounia

På borganlægget i Lougou, i det nuværende Niger, vandrer Sarraounia omkring. Hun hersker over Azna'erne, et hausafolk, som elsker og beundrer hende. Hendes dygtigste kriger, Baka, har forladt hende. Han kunne ikke bære at være underlagt en kvinde. Men Sarraounia kan ikke give efter for nogen. Om natten giver hun sig hen til stammens griot, men sin urørlighed og suveræniteten må hun opretholde. Da hun hører om det rædselsregime, som nærmer sig, træder hun efter nogen rådslagning frem for folket.

Jeg vil beklæde min trone med deres abeskind. Lad dem blot komme, og vi vil modtage dem, som vi modtager slyngler af deres slags. Kampen vil blive hård, men vi vil kæmpe til sidste mand, thi man vil aldrig kunne sige, at Azna-folket overgav sig uden kamp. Glem ikke, at det er vores hjem og vores frihed, vi kæmper for. For Azna'ernes navn og ære! Vi vil kæmpe til døden, for at vores griot'er, vores griot'ers sønner og sønnesønner - en dag når vores knogler er blevet hvide i sandet - kan synge om Azna'ernes mod og ære. Jeg har ikke givet en søn til Azna-folket, men jeg vil efterlade Jer mere end en søn, mere end alle rigdomme, jeg vil efterlade Jer et navn. Jeg har givet Azna-folket stoltheden ved at være. Thi...han som dør uden et navn dør for evigt.

Ingen Azna er mere i tvivl om holdningen til franskmændene. Og Baka, som ellers havde slået sig på handel med kolanødder i en fjern egn, begiver sig hastigt tilbage. Han ved, at Sarraounia vil kæmpe mod franskmændene, og at han hører til ved hendes side.

Selve konfrontationen mellem Sarraounia og de franske tropper viser, at magt og værdighed langt fra er entydige størrelser.

Den afrikanske samfundsstruktur ved århundredeskiftet

I filmen får vi et indblik i den sociale struktur, som prægede de indre områder af Vestafrika, inden europæerne for alvor satte sig igennem. Befolkningerne på kysten havde i flere hundrede år handlet med europæerne på de handelsstationer, som europæerne havde oprettet. Det var her slavehandelen dominerede fra

1500- til 1800-tallet. Men inde på kontinentet levede befolkningen videre i overensstemmelse med den dynamik, som havde præget området i århundreder.

Med indførelsen af den direkte koloniale overmagt i 1884 begynder europæerne at sætte deres egne administrative og militære strukturer igennem, men det går langsomt, hvilket denne film vidner om.

De mange stammer har forskellig sprog og kultur, og som regel også forskelligt erhverv. Det store skel går mellem nomader og fastboende. Tuaregerne er handelsnomader, som vandrer med deres kameler over ørkenen, mens Fulanierne (på fransk Peulh'erne) er kvægnomader. De kommer ikke så langt omkring, men er alligevel mere bredt orienterede end de fastboende bønder. I det område, hvor handlingen foregår er størstedelen af de fastboende Hausa'er.

Mange har det indtryk, at afrikanerne levede isoleret i disse små stammesamfund indtil europæerne gik ind på kontinentet. Det er langt fra tilfældet.

Dels var der store velorganiserede sultanater og statsdannelse, såsom Toucouleur, Mandinge, Ashante, Sokoto, Gobir-rigerne. Dels bragte karavanehandelen over Sahara såvel varer, som tanker og ideer frem mellem det sorte Afrika og den arabiske verden. Så tidligt som i 1300-tallet regnedes Timbuktu i Mali for at være et af de største muslimske centre næst efter Mekka og Kairo. Og det er vel værd at bemærke, at den arabiske og muslimske kultur på daværende tidspunkt var den europæiske langt overlegen.

Det var altså den muslimske tro, som i første omgang tog livtag med de afrikanske animister.

Den traditionelle religion i Afrika var **animismen**. Animisme er betegnelsen for den naturreligion, som de fleste afrikanske stammer dyrkede på daværende tidspunkt. Ifølge den lever forfædrenes ånder i naturen og i tingene. Med hjælp fra åndemanere, fetichører, kan menneskene få kontakt med ånderne, som så kan bringe hjælp, forudsige hvad der vil ske, eller i hvert fald trøste og lindre.

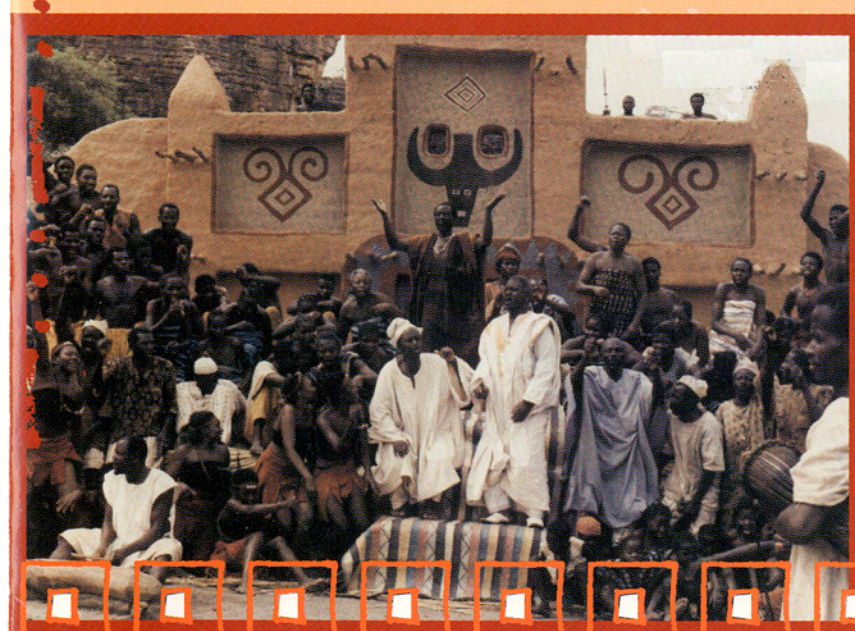
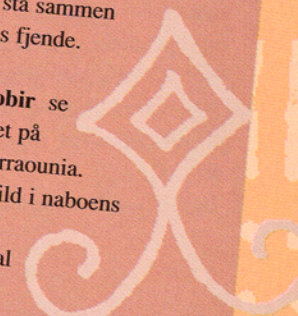
Selv om mange afrikanere idag er enten kristne eller muslimer, så er det dog karakteristisk, at de aller fleste har bevaret en stor respekt for de afrikanske ånder, hvis eksistens de ikke betvivler.

I filmen hører vi om **Emiratet i Sokoto**, som ligger i det nordlige Nigeria. Det er et magtfuldt fulani-folk, som er omvendt til Islam, men som samtidig er underlagt den engelske overherredømme. Den engelske kolonimagt havde en anden opfattelse af kolonipolitikken end franskmændene. De benyttede i større udstrækning den såkaldte "indirect rule"; det vil sige, at de lod de koloniserede folkeslag fortsætte deres traditionelle styreform, så længe det ikke generede englændernes interesser. Derfor havde Emiren kunnet fortsætte sin hellige krig, sin djihaad, mod den vantro Sarraounia og hendes folk. Men uden held, og da Emir'en hører, at den franske hær vil angribe Azna'erne, beslutter han at hjælpe. Men kaptajn Voulet skal ikke have hjælp fra sine arvefjender englænderne og deres undersætter, så han hugger hovedet af sendebuddet.

Også **tuareg-folket**, Azawak, bliver involveret i franskmændenes nedkæmpning af Sarraounia. De har længe følt deres overherredømme i Sahara provokeret af hendes urokelighed, og ser nu en chance for at blive hende kvit, men .. de har

kvaler. For det første nærer deres leder Amenokal stor beundring for Sarraounia. For det andet, har de stor afsky for franskmændene. De tøver i starten, men beslutter sig til slut for at stå sammen med Sarraounia mod den fælles fjende.

I byen Konni må **kongen af Gobir** se sin slægt og sit folk blive splittet på grund af dilemmaet omkring Sarraounia. Han mener selv, at "når der går ild i naboens skæg, så skal man skynde sig at hælde vand på sit eget". Man skal med andre ord hytte sit skind og lade de andre sejle deres egen sø. Men sønnen er dybt uenig. "Når savannen er i brand, inviterer man ikke hyænen indenfor". Sammen med alle de, som mener, at afrikanerne må glemme gammel strid og kæmpe sammen, drager han af sted for at støtte Sarraounia.

Litteratur:

Mamani, Abdoulaye, **Sarraounia**, "L'harmattan/Collection Encres noires"

Webster, Boahen, **West Africa since 1800**, "Longman" 1980

Thobie/Meynier, **Histoire de la France coloniale, tome II**, "Armand Colin" 1991

Davidson, Basil, **Moderne Africa**, "Longman" 1992

Armes and Malkmus, **Arab and african filmmaking**, London 1991

Sarraounia

Burkina Faso 1986

Længde: 120 min.

Instruktion: Med Hondo
Manuskript: Carole Marquand
Fotograf: Guy Famechon
Klip: Marie-Thérèse Boiché
Produktion: Le Films Soleil

Sarraounia: Äi Keïta
Kaptajn Voulet: Jean-Roger Milo
Kaptajn Chanoine: Féodor Atkine
Doktor Henric: Didier Sauvegrain
Løjtnant Joalland: Roger Mirmont
Løjtnant Pallier: Luc-Antoine Diquero
Coulibaly: Tidjani Ouedraogo
m.fl.

Import: SPOR

Pjecetekst: Tove Overgaard
Layout: Thomas Olivarius
Udgivet af Statens Filmcentral
med støtte fra DANIDA

Videodistribution:
Statens Filmcentral
København: 3374 3500
Århus: 8613 2800

The logo for Statens Filmcentral (SFC), consisting of the letters 'SFC' in a stylized, bold, black font. The 'C' is a circle with a solid black dot in the center, resembling an eye or a film reel. The logo is set against a solid black rectangular background.

SFC